

Posudek vedoucího bakalářské diplomové práce:

Lucie ČUBÍKOVÁ, *Reprezentace bojkotu Letních olympijských her 1976 v českém tisku*, FHS UK Praha 2010, stran 57.

Cílem předkládané práce je analyzovat způsob, jímž vybraná periodika (Rudé právo, Práce, Mladá fronta, Svobodné slovo a Československý sport) informovala o důvodech bojkotu letních olympijských her roku 1976. Autorka se k tomuto tématu soustavněji propracovává jednak nástinem povahy tisku v normalizačním období, jednak vyjasněním kategorií typu "ideologie" či "propaganda". Dále pak podává stručný nástin vlastních události spojených s hostováním novozélandského ragbyového týmu v Jihoafrické republice, které, ve spojení s masakrem v Sowetu, stálo za rozhodnutím afrických zemí bojkotovat olympijské hry v Montrealu. Tímto přehledem událostí, o nichž si je vědoma, že jsou dobově již významově konotovány a nabývají ideologicko-symbolických funkcí, si chce vytvořit jakýsi "rastr" pro posuzování toho, co vybraný tisk v ČSSR uváděl, co zamlčel, co překroutil atd. Následně přikračuje k vlastnímu rozboru tisku. Věnuje se při tom jak otázce ideologicko-propagandistického využití daného tématu (či tematiky sportu vůbec), tak otázce míry závislosti ostatních tiskovin na RP. Z tohoto hlediska zasluhují pozornost její závěry o Práci (s. 38) a Čsl. sportu (s. 43).

Na práci Lucie Čubíkové oceňuji zřetelné utřídění tematiky a věcné a racionální formulace. Autorka práce prokazuje nespornou schopnost orientovat se v pojednávané problematice. Vlastní rozbor novinových článků je pak proveden v zásadě správně. S autorčinými závěry lze, do té hloubky, do níž jsou provedeny, vyslovit v principu souhlas. Určitou měrou bych však předkládané práci vytýkal, že vlastní rozbor jednotlivých periodik mohl být proveden podrobněji a mohl více rozlišovat jednotlivé vrstvy rozebírané socio-kulturní skutečnosti. Jsem si vědom toho, že tato skutečnost byla patrně dána rychlostí, s níž bylo nutné práci dokončit, avšak přes to ji považuji za vhodné uvést.

K práci mám několik konkrétnějších připomínek, poznámek či dotazů:

(1.) Prvá připomínka je spíše metodologická. Autorka se (s. 32) přihlašuje k metodě diskursivní analýzy, přičemž ji chápe jako interpretativní postup. Myslím, že je ale přinejmenším zapotřebí od sebe odlišit *rovinu prosté deskripce diskursů* od *roviny interpretace*, tj. odlišit pouhý popis *diskursivních praktik* od snahy *vyložit*, jaké mohly mít *záměrné* či *nezáměrné významy*. Možná by stálo za to, se k této otázce více vrátit při ústní části obhajoby. V samotném rozboru jednotlivých článků z RP, Práce, MF, Svobodného slova a Čsl. sportu v důsledku toho trochu postrádám snahu oddělit od sebe rovinu *mimoděk užívaných diskursivních praktik*, jakéhosi propagandistického reál-socialistického žargonu od roviny, ve které budeme pracovně předpokládat *autorskou intenci* a ve které se tak budeme snažit interpretovat pravděpodobné významy uvedení či začlenění určité informace či užití té které diskursivní praktiky.

Domnívám se pak dále, že rozbor jednotlivých článků mohl být podrobnější. Následující připomínky však uvádím spíše jako podněty do diskuse při ústní části obhajoby či jako náměty pro autorčino další bádání v této oblasti, než abych je mínil jako výtky větších chyb.

(2.) Podrobnější pozornost by bylo možné věnovat některým jen implicitně přítomným tématům. Příkladem může být určitá nejednotnost v tom, nakolik vláda Nového Zélandu "vyslala", nebo "nepřímo podpořila" cestu národního ragbyového týmu do JAR, nebo mu v této cestě "nezabránila". Autorka práce si variability líčení této okolnosti v posuzovaných tiskovinách sama správně všímá (s. 44) v souvislosti s posuny mezi texty článků v RP a ve Čsl. sportu. Celou věc by však šlo interpretovat v širším kontextu ideového sporu mocenských systémů. Na jedné straně by si šlo představit model (*a*) vycházející z jakéhosi principu kolektivní odpovědnosti (ne-li viny) a z principu, jenž se samozřejmostí dává právo státní a stranické moci rozhodovat o pohybu každého jednotlivého občana státu. Je to model, jenž v československých podmínkách byl velmi posílen již principy kolektivní viny prosazovanými tzv.

Benešovými dekrety a pak byl plně realizován v systému - řekněme - "státního nevolnictví" od 1948 po 1989 s krátkou výjimkou sklonku 60. let (dráty na hranicích střežených samopalčíky jasně demonstrovaly, že občané jsou majetkem státu, který má právo na jejich usmrcení, pokud by jej chtěli opustit). Na druhé straně (*b*) je model občanské společnosti (zejména anglosaského či skandinávského typu), který předpokládá, že občané, jejich politická, zájmová či sportovní sdružení jsou vůči státu *souřadní*, tj. stát vůči nim nemá nijaké absolutní svrchované právo, nýbrž představuje pouze jednu z institucí zajišťujících chod společnosti. Tvrdí-li Rp, že "vláda Nového Zélandu podpořila sportovní styky s JAR" (s. 36), a je-li tato informace přinejmenším zavádějící vzhledem k právním možnostem vlády Nového Zélandu, jak Lucie Čubíková upozorňuje (s. 36, pozn. 18), pak lze říci, že redakce RP zde implicitně podporuje (či dělá samozřejmým) onen model totalitního státu, vlastnického občany. Mohli bychom se ptát (byť je jasné, že z okruhu použitých pramenů na to nelze odpovědět), zda tak redakce RP činí záměrně, nebo zda si vlastně již ani tento ideologický podtext neuvědomuje, neboť si neumí představit jiný model moci, než ten, který spoléhá na elektrický ohradník. Naproti tomu Kotrbův článek v Práci vlastně implicitně přijímá model moci odpovídající spíše občanské společnosti, argumentuje-li totiž tím, že ragbisté nesouvisejí s olympijským výběrem Nového Zélandu (s. 38), připouští tak princip souřadnosti občanů, různých federací a státu. Opět by se dala klást otázka, zda záměrně či mimoděk?

(3.) Lucie Čubíková věnuje dále pozornost některým slovním spojením, pravidelně se vyskytujícím obrátům, které mohou svědčit o ideologizaci či propagandistickém využití tématu afrického bojkotu LOH. V této souvislosti si kupříkladu všímá obratu "...v souladu s logikou světového vývoje..." z článku v MF a následně jej odpovídající způsobem interpretuje (s. 40). Soudím, že i v této oblasti by šlo přikročit k podrobnějším analýzám. Nabízela by se i jiná slova či slovní spojení. Kupříkladu ono "*četné*" země z textu v RP (s.37). Ono kouzelné propagandistické slovíčko, které umožňuje sice mlžit, avšak zároveň z hlediska ryze logického vlastně říkat pravdu. "*Četné*" je to, co lze spočítat, tedy třeba i dvě... Obdobně Zaslouhují pozornost i pro propagandu typická významově zbarvující adjektiva. Na jedné straně kladné konotace má vyvolávat adjektivum "*jednotný*" (např. "jednotná tělesná výchova" v RP, s. 37). Na straně druhé vláda Tchaj-wanu nemůže být jiná, než "*loutková*" (text z MF, s. 40). Výskyt či naopak absence takovýchto adjektiv v jednotlivých textech by mohla být předmětem zajímavého rozboru.

(4.) Autorka upozorňuje na selektivní informování o výsledcích především sportovců ze socialistických zemí (s. 36). To by stálo za statistické zpracování. Nadto, co některé "nepravověrné" socialistické země jako Rumunsko, nebo co "hodné" nesocialistické země typu Finska?

Předkládanou práci však celkově považuji za zdařilou. Proto ji *doporučuji k obhájení* a vzhledem k výše uvedenému navrhuji její hodnocení na pomezí *výborně* a *velmi dobře* podle průběhu ústní části obhajoby.

Jan Horský

V Praze 9. července 2010